

Der nu ir ari wehl gitadi, scheem pirmaseem lihdfigi, muhsu tifumigas garigas dsjhwes postitaji. Tee ir weeglprahfigee pasaules behrni. Wini gan nawa basnizas un bihbeles saimotaji un atflahti nizinataji, tomehr basnizas bals un bihbeles mahziba teem swescha un weenaldfiga. Tee ir ka pasuduschas awis, ka neaugligi koli. Besjuhtigi tee isturas pret kristiga gara tifumeem, aufsti pret wihsu, kas nahk no religijas flehpja, pret schelhsto mihlestibu, pret nefawtigeem pauchaisleedfigeem darbeem un noluukeem.

Ari scho bessjuhtigo un weenaldošigo fastopams leels dau-
bsums; wehl wairak nekā augšchup mineto netizigo, parwirſhas
iſglijtibas un iſhta prahha truhfuma upuru. Un nelaimigi
mini tapat kā pirmee. Ari teem nawa awota, iſ kura tee ſmel-
tos tilumigās juhtas fawai dſihwei, mahzibas un ſpehku fawai
apsinai. Tee ir wehrgi, fureus strahdat peefpeesch truhfums un
no noſeegumeem attura likums, ſods un zeetums.

Ka religišķajās juhtās deesgan leela weenaldīšiba un bau-
dīsums kausīšu mas ūjuht garigu wajadīšibu trūkumus, par to
lai atlauds man veewēst dasīhus faktus un nowehrojumus.

Vispirms te minams kahda draudses qana eewehrojums, kuršč ruhpigi raudsijees fawas draudses un tautas garigās dzīhwes parahdibās un gaitā. Wina nowehrojumi sahklās ar wina gariga amata sahkumu 1859. gadā. Tājā laikā wina deewgaldbneelu ūkāts bijis ap 2300 personu un visā draudse nebūjis neweena, kuršč, masakais, reisi gadā nebūtu bauddījis īvehto sakramantu. Tagad deewgaldbneelu ūkāts pāmasinajees uſ 1700 personu, lai gan draudses lozelku ūkāts pawairojees, un fastopams ari dauds tāhdu, kas jau 5—10 gadu naw nah-kuršči nemas pee deewagalda, kaut ari tas teem atgāhdinats. Tapat ari mihleftibas dahwanas labbarigeem mehrkeem un no-luhkeem gahjuščas maſumā, kaut gan draudses turiba un pahr-tižiba wairojuſēs.

S̄chis fakts nu gan laikam nebuhs itin wispahrigs, tomehr
wirsch rumā behdig i un nophuhſdamees par muhſu garigo eel-
ſchejo dſihwi un, man ſchleet, es nemaf nealoſchhos, teildams,
ka muhſu dſimitene buhs daudſ tähdu draudſchu, las ar augſch-
mineto nowehrojumu mehrojamas.

Beidsot wehl man javeemin fahda parahdiba, kas ari war leezinat par garigu wajabsibu neeewehefchanu. Tas ir, la garigi rafsti pree mums netop peenahzigi zeeniti un lasiti. Pir-mas grahmatas pree mums bija gariga, kristiga fatura, jo muhsu pirmee grahmatu tehwi bija mahzitaji. Wehl 1864. gada rafst-neeks Juris Allunans, isdobams sawu „Sehtu, dabu un pa-fauli”, teiz, la Latweescheem us 10 garigām grahmatām nah-kot 1 laiziga. Tomehr gartigo grahmatu daudsums peerahdija, la winas laudim miikas un wajadsigas. Zitadi nu tagab. Mehs jau ta esam fuhtri labu grahmatu lasitaji, bet pavisham laiski esam raudsities un mahzitees garigās grahmatās.

Man te uſſihmejams gadijums, kas eewe hrots kahdā pagastā. Tur 84 mahjās (titdauds mahju pagastā) bija ūstropas 17 bīhbeles, 24 Jaunās Deribas, 13 zītādas garigas grahmatas. Wairal gan bija dzeesmu grahmatu, daſčhā mahjā 3—5. Ja nu mehs widus ūtātli ūtārās mahjās nosakam uſ 4 familijām, tad uſ 336 ūſimtām peewestais grahmatu ūtāts iſdalās wiſai neeziņā ūtāmēhrā un nebuht nepeetšķir deewbiſiņu ūtāschu ūtānu, kā tas noteik zītās weetās, peemehram Šomijā, tur uſ ūtāru ūſimtu rehkina 4—5 garigas grahmatas.

Nupat minetā nowehrojuma finas sakräftas ar pagasta skolneelu palihdsibu un ir itin drošhas. Un faut ari winām nawa wispaħriga plafħuma, tomeħr ari winām faww sħwars un nosihme.

Schajā paſchā weetā wehl japeemin tas, ka pehdejā laikā ſastopam weenaldſibu, rendenibū un besjuhtibū wiſpahrigas labdaribas dargħas un Jeetħas. Mumix nam wehl paſchu uſtas.

— Wai—j re—dsi tik—ai, wezais lui—i—lis! Wehl ne—grri—bés eet, lad lungs scho rai—i—da. Es tah—d—am sen jaa—u buhu sobus ifka—a—lis! eeruhjās weens no wi—neem, lad Grigalis bija qataws jau us eefchanu.

Kas wiſs gan nemaiſſjās ſchini brihbī Grigala dwehſelē, Tur bija naids, ſchehlums, iſmifums — wiſs ſamaiſſits weenā ruhtā juzelli. Zil tik ahtri ween wareja, wiſch gribaja atſtaht ſchos neschehligos laudis, kureem ſirds weetā bija aufſis almins. ſirds Grigalim daufiſjās lä ſafchauts putniſch, bet kaſla bija kaut tas eſpruhdis, taħds leels zeets un ruhtks. To wiſch newareja un newareja noriht. Laikam tadehk, fa farukuſchojam wehderam preekſch wiſa nebijsa tik dauds telnos.

Kad Grigalis išnāha uſ kroga leewenitēm, tad winam preti puhta pamīhsis, bet stiprs seemela wehjsch un no debesim hirdinaja leelas sneega vehrslas. Gaifs bija ravis ihsti tumfchs. Grigalis to wiſu loti mas eeweheroja. Winsch arweenu wehl juta, ka ajs muguras winam bija kaut kas neloſchs notizis, un winsch žentās to aismirſt un sahlt atkal fahrtigi domat. Pa wiſa meesu arweenu wehl pahrfrehja karſtas Straumes. Schis Straumes sahkas labajā rokā. No tureenes wiſas eesfrehja galwā un tad no galwas pa meesu ſemē. Beidzot ſchis Straumes wairs neſtrehja un Grigalis tad sahka fajust aufſtumu. Winsch apſtahjās, lai aispogatu labaki ſamas wiſsbrehbes un fazeļtu augſtakū laſchola apkaſliti. Un apſkatijees wehl reiſi wiſapkaſt, papreekſchu atvālak, kur palika krogs, un tad pa labai un freisai, kur tikai iſſteepās flāji sneega lauki, winsch sahka ſlumpe neem ſoliſcheem diſat atkal tāhlat — uſ mahjām. Lihds mahjām wehl bija pilnas diwas werſtis. Werſti Grigalim waja- bjeja eet pa leelzelu, kursch aīgahja projam uſ rihtu puſi, un tad na freisi noqieeſtees uſ mahjām. vā maſu neehebrauſtu zelimi.

Ka dříhsí tařijás negaifs usnahlt, *Grigalis nemas* nee-
wehroja. Wiaſch tikai manija mihlsto sneega lahriku ſem ſa-
mém ſchiádum un moreno iſſalſumu wehderá. — Kaut tikai dřib-

wahjprahfigo, nelaimigu behtru un zitas tamlihdsigas patvernes. Un weli muhs awises un zilwezes mihiotasi zilwelai aina un skubina valihdset muhsu nabagajeem nelaimigajeebrahkeem; masums firschu un roku atweras zeeteju waimanam kahdakoposchanâ stahw pee mums skolas, daschreis ari basnias un ihpaschi pagastu nespeljigee un ubagi? Ar kaunu u chehlumu mehs dsirdam laikrafts stahstam, ka fchos nelaimigos daudsas weetâs vahrdod uhtrupê mitinatajeem, tas ir tahveem, kuri par wismasako algojumu apnemâs winu fuhra muhcha dsihwibu usturet un pasargat no badâ nomirshanas. Vatihwigi mehs lasam finas un skaitkus par finteeem nelaimigeklu, furlu, mehmu, spitaligu, kroplu, wahjprahfigo zilweku, kuri is behdu tumfibus un dsihwes falnas ka wistuslatee littenkehrdeeni pret mums rokas issteepuschi luhdsas: nahkat un poihdsat mums!... Kas padara muhsu aufis til furlas, ka mehki wiñai mas dsirdam fchos schehlos luhdseenus? No kam ga muhsu firdis almena zeetumâ, ka fcho nelaimigo asaras tânas ween atmihfstina? Skopi un nabagi mehs neefam. Mum betruhfsli lihdselku aismakfat salumu balles, dejas un ispreezahanas svehtus. Mehs nopehrkam tuhlfstoscheem stopu brandvihna un muzu alus schuhposchanai. Mehs isdodam dauds naudas spihdoschai lepnibai, swanigam godam un schwaschais bramanibai: mehs eestihpojam pirkstus selta rinkdes mehs apjosham wehderus selta lehdem, mehs darinam u tehrypamees modes uswalkos u. i. t. Bet peepildit kristigaizibas augstaiko baufli — mihlet sawu tuwaku, tam falpot u alihdset, tur mums nawa spiehka un gribas. Un kapehj tas mums nawa Kristus mihlestibas. Deewis ir mihlestiba. Kanawa mihlestibas, tam nawa Deewa, tam nawa neneeka.

Apluhkojuſčhi un pahruunajuſčhi wiſu augſchmineto, meh-
tin dabigi waizaſim pehz eemeſleem un zehloneem, no kam po-
ihſt un newairojās pee muhſu tautas dwehſeles kriſtigas tizi-
as ſwehtums un godſ; no kam rodās netiziiba, tiziibaſ nizina-
chana, waj ari beſjuhtiba un weenaldſiba pret to.

Gemeissi te daschadi un atbildes us tam fareschginatas un
aschketinatas kopā ar ziteem muhsu dsihwes apstahkleem un
astibām, kas rihlojās un parahdās kā weidotaji muhsu gaitā
muhsu attihstibā.

Es nu gan justos itin apmeerinats, sinadams, sa wijs schunatais buhtu ajsnehmis ari weenu waj otru firdi un to zjajis raudsteees netizibas negantibā un tizibas besjuhtibas posidzo firdij, kurai radiſees atſina, radiſees ari griba lihdsetees u lahheju rotu usmelllet. Kas faules mirðsumā atwehrs ažias ari fauli eeraudſis.

Tomehr nu pamehginaſim ari atraſt un apſtatit ſchos fai
igos zehlonus, pahrspreesdami, fas mums buhtu darams, la
thee launee ehrſchki taptu iſnihzinati iſ muhſu garigas dſihwe
lhruma.

Kā pirmais lihdsēkls sche buhtu minams tas, ka waja setu ruhpetees ee a u d s i n a t tagadejām un nahlamām audsē h̄sta kriſtīga gara un tizibas īnehtuma zeenīšanu un mīlestību. Schai zeenīšanai, schai mīlestībai buhtu jatop paruhsu tautas dwehseles un sīcīs ihpaschību, eeraſchu, likum in mehrki. Winai ja buhtu bauslibai un apsimai, kas rakstīt atrā prahītā.

Un ſcho labo ſwehtigo darbu daritaji pеe numis war buh
vejaki, mahjitali un ſtolotaji, — wiſas mahjas, baſnizas u
folas.

Kahds ūlāwens kaujčhu un dsihwes pasinejs ūla: „žilwek
ar wišām ūwām garigajām nn meesigajām ihpačhibām i
edſintu ūpehju un audſinashanas auglis,” — un pee tam
vehl eeraſchhu kalps un preekſchſihmju wehrqs, es peesihmeju
audſinashana ir wehjſch dsihwes laiwas burās, kas to aifdſe
nai nu ūhrotaid ūlāmibas ūmē mai noſta flintis.

Lai pametam ožis uš muhsu wezakeem, kahba rahdās kristīga audzināšana muhsu mahjās. Behrnu mehles gan možās lašit mahzītees „pahtaru grahmatās”, „pusbihbelītēs”; lausās noskaitit „galwas gabalus” un „pahtarus”; bet behrnu sīrdim un prahtam preejamas mahzības peemehrōs un stahstīnōs neteek dotas, behrnu garam wajadsīgas preelfschīmes un kristīgas eeraščas neteek rahditas. Kā lai wehīsī, rahpodams pats at-pakāl, war mahzīt fawu behrnu uš preelfchu botees? — Nama mans noluhrs ūcheit usskaitit muhsu mahju kristīgas audzināšanas truhkumus un wajadsības. Peeminu to tikai iħsi ūchā reisā wajadsibai. Wairak par to runašim zitā reisā un fawā weetā.

Parauðsfjîmeeß wehl muhsu skolotajôs un skolâs, kâ tur stahw ar kristigu audsinaßhanu. Bijis pats par skolotaju wai-rafâs skolâs pee daschadeem skolotajeem, waru pats is fâweem peedsfjîwojumeem leezinat, kâ mehs fastopam dauds, dauds skolo- tajus, kuri par launu un negodu fawam Leelajam Meistaram Lauschumahzitajam. Skolotaja amats nawa strahdajams ar mehli un wahdeem, bet ar preefchfihmi un sîrdi. Af Deems, jif daudsi mehs efam itin kâ jesuiti zitadi wahrdbôs, zitadi barbôs. Mehs aifleedsam behrneem lamatees un fautees, bet paßchi tos dußmâs lamajam un fôdam; mehs eeteizam behrneem sahtigas un fahrtigas dsihwes labumus, bet paßchi plihtejam, trumpojam un dsihrojam; mehs eefakam behrneem finaschanas preefch rewifijâm, fagatojoram tos us eßfameneem, bet mehs neeemahzam teen tikumu preefch nahtama muhscha gaitas, mehs nefagatawojam tos preefch dsihwes; mehs atsiaßjam tos pehz stundâm weenus paßhus nedarbôs bes usraudfîbas; mehs fußdhamees par fawu barba gruhtibâm, par newalu, par no- gurumu, bet mums atleek deesgan laika melket kildas ar pa- gasta weetneekeem. Mehs strahdajam fawu amatu tilai naudu pelnidami un melledami. Bet nu tikumi un dsihwes gubriba, kura aiswaed pee fwehtibas, nawa par naudu eedodami. Teem janahk no fîrds paßcheem bes malkas, bes peespeeschanas. Tâ tilai skola wares behrnu dwehfelës labos dihgkus usdehftit un usaudsinat par sphezigeem seedu koleem, jeb winu fîrds nesahles israwet un nomahkt. Skola lai papilda un islabo to, kô behr- neem dewufchi winu wezaki un pahri wißdâm leetâm, lai nestolo tilai behrna galwu un mehli, bet wina sîrdi un dwehfeli.

Atleek nu muims wehl paraudsites us muhsu basnizas ee-
spaideem un mahzitaju darbeem kristigas tiziwas usiureschana,
wairofchanā un siiprinashana. Ir sinams, lä basniza un tās
eerehdni ir bijuschi aifweenu un ir wehl tagad muhsu kristigas
tikumibas audsinataji. Tājā sinā teem wisupirmā weeta un spēhls.
Tomehr lai nelaunojās un nebrihnās, kad es te peeminu, lä
dāfchi no teem nawa deesgan dedsgī Kristus anju un jehru gani-
taji un mihkotaji. Neweens amats jau nepraša tildauds gariga
spēhla un sirds schlikhtibas, lä mahzitaja. Neba welti Pahwils teiz,
lä tee gruhtaku spreedumu dabus. Mahzitaja mahjibai un rokai
jaklaudsma un jaškan katra draudsēs fehtā. Ir gan jau dauds
darits un teek ari wehl tagad, bet war jau ari wehl wairat.
Behrnu deewkalposhjanas pee mums allasch neteek turetas, lä
tās zitur teek darits un atnes fwehtibu un labu mahzibū jau-
najām dwehfelēm. Behrnu pahrlauschnashana mahju kristigas
mahzibās teek isdarita reti*), kaut gan pee tās mahzitaji satistos
ar behrneem un to mahtēm un waretu ios pamahzit un siiprinat
wifa laba atsihschanā. Zik man sinams, tad Widsemē daschās
weetās mahzitaji schahdas behrnu sapulzes noturot ik mehneschā
un tām eſot leeli panahkumi. Kristiga gariga satura grahmatu
biblioteku pee muhsu basnizām pawiſam naw un neweens ari
nemehaina tās eerihlot.

Par schahdām bafnizas bibliotekām man japeemin scheit pahris wahrdū. Latweeschi ic deesgan leeli grahmatu zeenitaji. Jadara tikai wineem tās preeetamas. Us lauseem nu qan at-

*) Šis pārmetums ir mūsfu laileem newar lahga sīmēes. Nod.

Grigalim briščana pa leelzelu tapa aisween ſmagala. No ſahluma wehl zil nezit wareja iſſchikt eebrauktas pehdas, bet drihs winas iſſuda un tad Grigalis wairak nela ſawā preekſchā neredſeja, kā tikai pahr ſewi melno debesi un preekſchā traikoſchos ſneega wilnus, ſem ſureem apalſchā tſchirkſtebams lihgojās haltais marmora dibens.

Bet tas nebija weegls darbs. Grigalim drihs jau peere tapa no sneedreem slapja un drehbēs, pār zītu meesu, wienshahka just samadu nogurdinošu mitrumu, karsch wina lozejkus padarija aiseen stiņvalus un slahbanakus. Vai tas bij Grigalis spehks, karsch isgaroja no muskuleem? Grigalis tikai manija, ka wina spehks arweenu tapa masaks un masaks. Brihscham winam preestsh azim sahka greestees leeli tumshī apaki plankumi. Tad Grigalis it nesa wairs neredsēja, tā tikai tumshī postosho nakti ap fewi. Bet šhee plankumi rāhdijās tikai daschas sekundes; tad wini tapa bahlaki un bahlaki, beidzot peenehma raibu krāksu un tad išjuda pawisham. Daschbrihd atkal Grigalis baltās hneega vērslas eedomajās par duhnām un winam nejaushti sahka reibt galwa un nosnigusshais īermenis tilko nenogahsās vee semes šķoi mīhīstajā gultā. Bet Grigulis fanehma atkal jaunus spehkus un, smagi spahrdidams īspānu sahku.

Lai gan Grigalis, zil ween wareja, bija eerahwisi faltu semaid anfahltä temehr frizzas un makiifit zwi wold -

